

פסח - פסיכואנליזה לאומית - מקורות לשיעור

ד"ר חזות גבריאלי

1. שמות פרק ט

וַיֹּאמֶר יְקֹוֹק אֱלֹהֵי מִשְׁחָה בָּא אֶל־פְּרַעֲהַ וְדַבְּרָתָּ אֵלָיו כֹּה־אָמַר יְקֹוֹק אֱלֹהֵי הָעִבְרָיִם שְׁלַח אֶת־עַמִּי וַיַּעֲבֹדֵנִי (ב) וַיֵּצֵאָה מִבֵּיתוֹ וְהִלְכָה וְהִיתָה לְאִישׁ־אֲחֵר:

2. מדרש אגדה (בובר) שמות פרשת בא פרק י

[א] בא אל פרעה. מפני מה נאמר במכה זו בא אל פרעה, מה שלא נאמר בשאר המכות, אלא לך אל פרעה, וכאן כתיב בא, מלמד שהקב"ה מלא כל הארץ כבודו וכשהיה רוצה לדבר עם משה היה מדבר עמו במצרים, וכשהיה פרעה יוצא ממצרים היה אומר לך אל פרעה, אבל במכה זו היה עומד במצרים, ולכך אמר לו בא אל פרעה.

3. פירוש נוסף מזהה את מקור המילה "טטפת" במלה המצרית ddf.t, המסמלת את נחש האוריאוס שעוטר את מצחו של המלך המצרי כסמל להגנת האלים עליו

4. רגע לפני היציאה ממצרים נצטוונו לקחת איתנו מזכרת מהתרבות המצרית. והנה לאות על ידך וְלִטּוֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ כִּי בְחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ ה' מִמִּצְרָיִם. בחלק מן המקורות הטוטפות מתורגמות כ"זיכרון" ו"רושם". התפילין מזכירות לנו את מצרים....

5. דברים פרק כג

(ח) לֹא־תִתְעַב אֲדָמִי כִּי אֶחֱיֵד הוּא לֹא־תִתְעַב מִצְרָיִם כִּי־גֵר הָיִיתָ בְּאֶרֶץ־וְ:

6. שמות פרק ז

(ה) וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי־אֵנִי יְקֹוֹק בְּנֹסְתִי אֶת־יָדֵי עַל־מִצְרַיִם וְהוֹצֵאתִי אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם:

7. מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פרשה א

וידעו מצרים כי אני ה', לשעבר לא היו יודעין את ה' אבל כאן וידעו מצרים כי אני ה' :

8. משנה מסכת אבות פרק ה , משנה א

[*] בעשרה מאמרות נברא העולם ומה תלמוד לומר והלא במאמר אחד יכול להבראות אלא להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות :

9. פסיקתא זוטרותא (לקח טוב) שמות פרשת וארא פרק ט , סימן יג

יג) ויאמר ה' אל משה השכם בבקר. על כל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצריים, לא היה משה רבינו הולך אלא על פי הגבורה, יבואו עשרה מאמרות של עשר מכות, ויפרעו מפרעה ומן המצריים, שרצו לשעבד עם ישראל, שבעבורם נברא העולם בעשרה מאמרות :

10. שפת אמת ויקרא לשבת הגדול

והענין הוא עפ"י הידוע כי בעשרה מכות נתבררו כח עשרה מאמרות שהרשעים מאבדין העולם שנברא בעשרה מאמרות כמ"ש במשנה דאבות. לכן ירדו בני"י למצרים. ובכח עשרה מכות קיבלו אח"כ עשרת הדברות ונתקנו העשרה מאמרות. דהכל לכבודו ברא.

11. שמות פרק כ

(ב - ג) אֲנֹכִי יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים לֹא יִהְיֶה־לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל־פְּנֵי:

12. שמות פרק יב

(כז) וְאַמְרָתֶם זְבַח־פֶּסַח הוּא לִיקְוֹךְ אֲשֶׁר־פָּסַח עַל־בְּתֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנִגְפוֹ אֶת־מִצְרַיִם וְאֶת־בְּתִינּוֹ הִצִּיל וַיִּקְדֵּהָעַם וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ:

13. פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) דברים פרשת תבא דף מו עמוד א

דבר אחר ויהי שם לגוי. מלמד שהיו ישראל מצויינים שם. שהיה מלבושם ומאכלם ולשונם משונים מן המצריים. מסומנין היו וידועין שהם גוי לבדם חלוק מן המצריים:

14. שמות פרק טו

(כו) וַיֹּאמֶר אֱ־שִׁמוֹעַ תִּשְׁמָע לְקוֹלִי יִקְוֶה אֱלֹהֶיךָ וְהִישָׁר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה וְהֶאֱזַנְתָּ לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ כָּל־חֻקָּיו כָּל־הַמִּצְוָה אֲשֶׁר־שָׁמַרְתָּ בְּמִצְרַיִם לֹא־אֲשִׁים עֲלֶיךָ כִּי אֲנִי יִקְוֶה רַפְּאֵךְ:

15. מלבי"ם שמות פרק יד

(כב) ויבאו. במ"ש ויבאו ולא אמר וירדו, באר הנס הנזכר למעלה (פ' טז) שאחר שנבקע הים ושני הצדדים נקפאו כשתי חומות של קרח וקפאון, הוגבה התהום שבמקום הבקיעה עם שתי החומות של קרח שמשני הצדדים ועלה למעלה עד שלא הוצרכו לרדת לעומק מצולה רק לבא בדרך ישר כי היה שוה עם היבשה שאצלו על שפת הים...

16. תלמוד בבלי מסכת נדה דף לא עמוד א

והיינו דאמר רבי אלעזר: מאי דכתיב עושה נפלאות (גדולות) לבדו וברוך שם כבודו לעולם - אפילו בעל הנס אינו מכיר בנסו.

17. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף טו עמוד א

ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם

18. הגדה של פסח לריטב"א

אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצריים במצרים. ואלו הן. דם. צפרדע. כנים. ערוב. דבר. שחין. ברד. ארבה. חשך. מכת בכורות. רבי יהודה היה נותן בהם סימנים. דצ"ך עד"ש באח"ב.

רבי יוסי הגלילי אומר מנין אתה אומר שלקו המצריים במצרים עשר מכות ועל הים לקו חמשים מכות. במצרים מה הוא אומר (שמות ח') ויאמרו החרטומים אל פרעה אצבע אלהים היא ועל הים מה הוא אומר (שמות י"ד) וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה י"י במצרים. כמה לקו באצבע עשר מכות. אמור מעתה. במצרים לקו עשר מכות. ועל הים לקו חמשים מכות.

רבי אליעזר אומר מנין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצריים במצרים היתה של ארבע מכות שנאמר (תהלים ע"ח) ישלח במ חרון אפו עברה וזעם וצרה משלחת מלאכי רעים. עברה אחת. זעם שתיים. צרה שלש. משלחת מלאכי רעים ארבע. אמור מעתה במצרים לקו ארבעים מכות. ועל הים לקו מאתיים מכות.

רבי עקיבא אומר מנין שכל מכה ומכה שהביא הקדוש ברוך הוא על המצריים במצרים היתה של חמש מכות שנאמר ישלח במ חרון אפו עברה וזעם וצרה משלחת מלאכי רעים. חרון אפו אחת. עברה שתיים. זעם שלש. צרה ארבע. משלחת מלאכי רעים חמש. אמור מעתה במצרים לקו חמשים מכות. ועל הים לקו מאתיים וחמשים מכות